

Vastaus Antero Eerolan ja 17 muun valtuutetun aloitteeseen viilennyksen järjestämisestä vantaalaisiin vanhusten ja vammaisten hoitokoteihin

VD/8387/00.02.00.03/2021

TA/ML-L/EP/JT

Antero Eerola ja 17 muuta valtuutettua jättivät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Kesällä Suomessa koettiin pitkiä hellejaksoja, jotka tuntuivat voimakkaana myös pääkaupunkiseudulla. Suomessa esimerkiksi kesäkuu oli koko mittaushistorian kuumin. Myös muualla maailmassa nähtiin ennätysellisiä, jopa tuhoisia helteitä. Ilmiöiden taustalla on koko maapalloa koetteleva ilmastonmuutos.

Vaikka ilmastonmuutos ei aiheuta vain lämpötilojen nousua - vaan laajemminkin sään ääri-ilmiöitä - on enemmän kuin todennäköistä, että Suomessa koetaan kuumia kesiä myös tulevaisuudessa. Siksi kuumuuden lieventämiseen sisätiloissa on tulevaisuudessa kiinnitettävä vakavaa huomiota. Tämän pitäisi koskea kaikkea julkista rakentamista sekä olemassa olevaa rakennuskantaa, myös Vantaalla.

Erityisen tärkeää sisätilojen viilentäminen on vanhusten ja vammaisten palveluasumisessa, jonka järjestäminen on yhteiskunnan vastuulla. Jopa 30 asteen sisälämpötilat ovat heikosti liikkuville tai mahdollisesti kokonaan liikuntakyvyttömille vanhuksille ja vammaisille erittäin tukalia, jopa sietämättömiä. Heillä ei ole mahdollisuuksia hakeutua ulos viileämpään ilmanalaan. Liiallinen lämpö voi olla vanhuksille jopa vaarallista. Hoitokodeissa asuvien ihmisten ulkoiluttamista vaikeuttaa myös jatkuva pula hoitajista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala Vantaalla on kertonut, että jäähdytyslaitteistoja olisi kesällä asennettu useaan kohteeseen ja että myös tilauksia asennuksista olisi tehty. Tahti on kuitenkin ollut hidas, minkä takia jäähdytys on puuttunut useasta paikasta.

Tulevaisuudessa ei myöskään riitä, että sosiaali- ja terveystoimi herää viilennyksen tarpeeseen vasta helteiden alettua. Niihin pitää varautua hyvissä ajoin etukäteen. Samalla Vantaan kaupungin pitää vaatia samanlaisia käytäntöjä viilentämiseen yksityisiltä hoitokodeilta hankkiessaan niiltä palveluita.

Viilennys voidaan toteuttaa myös energiaa säästävillä, hiilineutraaleilla ratkaisuilla. Toisaalta kuumuudessa viruville vanhuksille ei voi sanoa, että tämä on teidän panoksenne ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi - etenkin kun tukahduttavan kuumuuden taustalla on juuri ilmastonmuutos.

Edellä olevan perusteella Vantaan kaupungin hallintosäännön 22. luvun 1. kohtaan viitaten, me allekirjoittaneet valtuutetut teemme seuraavan sisältöisen valtuustoaloitteen:

* Kaupunki tekee selvityksen viilennyksen järjestämisestä Vantaalla sijaitseviin kunnallisiin ja yksityisiin vanhusten ja vammaisten hoitokoteihin. Selvityksen perusteella käynnistetään kokonaisvaltainen suunnitelma viilennyksen järjestämiseksi jo ensi kesäksi. Viilennyksen järjestämiseen liittyvä mahdollinen määrärahojen tarve otetaan esiin syksyn talousarvioneuvotteluissa.”

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Helteet ovat erityisen suuri riski sosiaali- ja terveydenhuollon hoitolaitoksissa, sillä vanhukset ja pitkäaikaissairaat ovat herkempiä kuumuuden haittavaikutuksille. Kesällä 2021 Suomessa oli poikkeuksellisen pitkä hellejakso. Rakennusten sisälämpötilat nousivat monin paikoin korkeiksi ja helteet koettelivat hoivakotien asukkaita.

Vanhus- ja vammaispalvelujen erityisasumisen tulosityksikön eri kohteissa sisälämpötiloja seurattiin kesällä 2021 tehostetusti. Kohteisiin hankittiin lukuisia liikuteltavia tuulettimia ja viilentimiä etenkin yhteisiin tiloihin, mutta myös asukashuoneisiin ja henkilökunnan taukotiloihin. Niiden teho on kuitenkin riittämätön viilentämään isojen tilojen huoneilmaa. Sälekaihtimia pidettiin pääosin kiinni niissä huoneissa, joissa sellaiset ovat. Henkilökunta kiinnitti erityishuomiota muun muassa tilojen tuuletukseen, asukkaiden kevyeen pukeutumiseen, ulkoiluun ja nesteen saantiin. Lääkkeiden säilytystiloihin kiinnitettiin erityistä huomiota. Helteellä on vaikutusta lääkehoitoihin; lääkitykset saattavat lisätä kuumuudesta aiheutuvaa terveysriskiä ja normaalia huonelämpöä kuumemmat olosuhteet voivat heikentää lääkkeiden laatua.

Asumisterveyden näkökulmasta kuumuus ja kylmyys ovat mahdollisia terveyshaitan aiheuttajia mm. melun, homeen ja ilman epäpuhtauksien ohella. Palvelutalojen, hoivakotien ja muiden vastaavien tilojen huoneilman huonelämpötilan pitää olla lämmityskauden ulkopuolella + 20 °C – + 30 °C. Sisäilman lämpötilalle on määritelty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa toimenpideraja (+ 30 astetta), jolloin sen, kenen vastuulla haitta on, tulee ryhtyä terveydensuojelulain 27 §:n tai 51 §:n mukaisiin toimenpiteisiin terveyshaitan selvittämiseksi ja tarvittaessa sen poistamiseksi tai rajoittamiseksi. Jos haitta aiheutuu asuinhuoneiston tai muun oleskelutilan rakennuksen rakenteista, eristeistä tai rakennuksen omistajan vastuulla olevista perusjärjestelmistä, haitan poistamisesta vastaa lähtökohtaisesti rakennuksen omistaja. Edelleen terveydensuojelulain 27 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen voi velvoittaa sen, jonka vastuulla haitta on, ryhtymään viipymättä tarvittaviin toimenpiteisiin terveyshaitan ja siihen johtaneiden tekijöiden selvittämiseksi, poistamiseksi tai rajoittamiseksi.

Vantaalla toimii kuusi kaupungin omaa pitkäaikaishoivaa tarjoavaa vanhustenkeskusta: Simonkylän vanhustenkeskus, Myyrinkoti (3. krs), Korson vanhustenkeskus, Malminiityn asumis- ja toimintakeskus, Myyrmäen vanhustenkeskus ja Hämeenkylän vanhustenkeskus. Vammaisille henkilöille ympärivuorokautista asumista kaupungin omana toimintana tarjotaan Martinlaaksonkujan asumisyksikössä, Ruusuhaassa, Tikkurilan Keltamokodissa, Kytötien asumisyksikössä, Kerokujan asumisyksikössä ja Hämeenkyläntien asumisyksikössä sekä Myyrinkodissa (4. kerros Koivukoti, samassa kerroksessa toimii myös vammaisten lasten ja nuorten lyhytaikaisen hoidon yksikkö). Erityisasumisen tulosityksikköön kuuluu lisäksi kuusi palvelutaloa (Pähkinärinne, Suopursu, Heporinne, Koivukylä, Metsotie ja Myyrmäki). Näistä osassa henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden.

Olemassa olevat jäähdytysratkaisut ja korjauskustannukset

Suurta osaa edellä mainituista kohteista hallinnoi nykyisellään VAV-konsernin yhtiöt (VAV Hoiva-asunnot Oy, VAV Palvelukodit Oy, VAV Asunnot Oy). Ruusuhaka, Keltamokoti, Kytötien asumisyksikkö, ja Hämeenkylän vanhustenkeskus ovat kaupungin ulkopuolisten toimijoiden omistuksessa. VAV-konserni

on kartoittanut ympärivuorokautisen hoivan kohteiden olemassa olevia jäähdytysjärjestelmiä. Myyrmäen vuonna 2019 valmistunutta vanhustenkeskusta (Ruukkukuja 7) lukuun ottamatta kohteiden asuinhuoneissa ei ole viilennystä. Myyrinkodissa (Ruukkukuja 5) eräissä yhteis- ja ruokailutiloissa on tuloilman jäähdytysjärjestelmä.

Rakennuskohtainen tarveselvitys-hankesuunnitelma viilennystarpeista on toistaiseksi tehty vain Korson vanhustenkeskuksen osalta (Osakorjaus viilennystarpeet, 25.1.2021). Tarveselvityksen mukaan mainitut korjaustoimenpiteet ovat kiireellisiä. Syksyllä 2021 oleskelu- ja lääketiloihin lisättiin ilmanlämpöpumppuja, joista ei vielä ole kertynyt pidempiaikaista käyttökokemusta. Lisäksi osaan asukashuoneiden ikkunoista asennettiin aurinkosuojakalvoja vähentämään lämpökuormaa. Tehdyt korjaukset toteutettiin kaupungin toimitilainvestointimäärärahoista. Korson vanhustenkeskus on yksi neljästä Vantaan kaupungin palvelutalorakennuksesta, jotka myytiin VAV Hoiva-Asunnot Oy:lle (tekninen lautakunta 31.5.2021, 3 §).

VAV-konsernilta saadun tiedon mukaan kiinteistöihin on toteutettu eritasoisia jäähdytysratkaisuja. Vaihtoehtoina on a) tilakohtainen jäähdytysyksikkö (säätömahdollisuus käyttäjällä/keskitetyllä ohjauksella), b) ainoastaan yhteistilojen (avotilat) jäähdytys siten, että säätömahdollisuus on järjestelmäkohtaisesti kiinteistöllä ja c) yhteistilojen ja asuntojen tuloilman varustaminen viilennyksellä siten, että säätö tehdään kiinteistön toimesta. Vaihtoehto A on näistä kehittynein tapa jäähdytyksen järjestämiseksi.

Talven 2021–2022 aikana mahdollisten korjaustöiden ja lisäjäähdytysjärjestelmien toteutuskustannuksia on alustavasti kartoitettu VAV-konsernin omistamien kohteiden osalta. Viisitoistapaikkaiseen asumisyksikköön tilakohtaisten viilennysyksiköiden (vaihtoehto A) kustannusten on arvioitu olevan noin 75 000 euroa. Tuloilman viilennykseen perustuvat ratkaisut (vaihtoehto C) ovat kustannustasoltaan 210 000–320 000 euroa kohteen koosta riippuen.

VAV-konserni on vuokrannut edellä mainitut kohteet kaupungille niin sanotulla omakustannusvuokraperiaatteella, jolloin mahdollisten jäähdytyksien toteuttamisen mahdollisuudet, kohdekohtainen toteutusmuoto ja toteutuslaajuus tulee sopia vuokralaisen eli Vantaan kaupungin kanssa. Omakustannusvuokraperiaatteen lähtökohtana on, että syntyvät kustannukset peritään vuokralaiselta täysimääräisesti vuokrassa. Kaupunki on jälleen vuokrannut asunnot hoivan asukkaille, sillä asuminen ympärivuorokautisen hoivan kohteissa perustuu vuokrasuhteeseen. Mahdolliset korjauskustannukset voivat vaikuttaa asukkaiden vuokraan. Vuokratason nousun tulee olla kohtuullista.

Viilennyksen ja jäähdytyksen järjestäminen yksityisissä hoivakodeissa

Aloitteessa viilennyksen järjestämisestä edellytetään selvityksen kohdentamista myös Vantaalla sijaitseviin yksityisiin vanhusten ja vammaisten hoitokoteihin. Ympärivuorokautisessa vanhusten asumispalveluissa ostopalvelujen osuus on 71 prosenttia ja kehitysvammaisten asumispalveluissa 88 prosenttia. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala on ollut talven 2022 aikana yhteydessä myös yksityisiin palveluntuottajiin ja kerännyt tietoa eri kohteiden viilennystarpeista ja viilennykseen ja jäähdytykseen käytetyistä keinoista. Palveluntuottajilta saatujen vastausten perusteella huoneilman viilentämiseksi käytetään etenkin tuulettimia (80–90 % kohteista) ja siirreltäviä ilmastointilaitteita (50–60 % kohteista). Yli puolessa kohteista (noin 60 %) on käytössä myös ilmanlämpöpumppuja. Lähes puolessa kohteista huoneilman lämpötila on satunnaisesti ylittänyt 30 astetta. Toimenpiteitä on kohdistettu etenkin yhteistilojen ja lääkehuoneiden viilentämiseen. Tietoja on tammikuun loppuun mennessä saatu vain osasta toimipaikkoja.

Kaupunki edellyttää palveluntuottajia noudattamaan valtakunnallisia ohjeita ja säädöksiä, ja valvoo niiden noudattamista. Viilennyksen järjestäminen helteellä on tärkeää, ja siihen tuottajilla on käytössään samoja keinoja ja välineitä kuin kaupungin omassakin palvelutuotannossa. Yksityisten palveluntuottajien yksiköt ovat erilaisia, ja usein tuottajakin on kiinteistössä vuokralla. Viilennyksen järjestäminen kiinteistöön on iso investointi, mikä käytännössä nostaa vuokria myös yksityisten palveluntuottajien yksiköissä. Kaupunki ei voi vaatia palveluntuottajia tai kiinteistöjen omistajia tekemään sellaisia investointeja, jotka vaikuttaisivat asukkaiden vuokratason ja heikentäisivät heidän toimeentuloaan.

Yksityisen palveluntuottajan toimintaa sääntelee laki yksityisistä sosiaalipalveluista, jossa säädetään valvonnasta sekä tarvittaessa palveluntuottajaan kohdistettavista sanktioista. Aluehallintovirasto voi tämän lain mukaisesti antaa yksityisille hoivakodeille sanktioita, jos kuumuuden vuoksi ei ryhdytä asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralla on valtakunnallinen koordinaatiovastuu sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnassa. Aluehallintovirastoilla (AVI) on pääasiallinen vastuu palvelujen valvonnasta alueillaan. Kunnassa yksityisten palveluiden valvonnasta vastaa sosiaali- ja terveystoimi tai muu vastaava toimielin.

Toimenpiteet tulevaa kesää varten

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on antanut hoitolaitoksille ohjeet helteen terveyshaittojen torjunnasta. Ohjeet pitävät sisällään sekä toimenpiteitä helteisiin varautumiseksi että toimenpiteitä helteiden aikana. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla toimenpiteitä suunnitellaan valtakunnallisiin ohjeisiin perustuen. Ympäri vuorokautista lämpötilojen seuranta jatketaan ja tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia arvioidaan.

Kaupungin hallintosäännön mukaan kaupunkiympäristön toimiala vastaa kaupungin toimitiloista. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala toimii tilojen käyttäjän roolissa ja jatkaa yhteistyötä kaupunkiympäristön toimialan, VAV-konserni Oy:n ja muiden kiinteistönomistajien kanssa kohdekohtaisten korjaustarpeiden priorisoimiseksi ja suunnittelemiseksi tulevaa kesää varten. Toimiala näkee tarpeelliseksi, että eri kohteiden viilennys- ja jäähdytystarpeita tarkasteltaisiin säännönmukaisesti niin sanotun vuosikellon avulla yhdessä kiinteistönomistajan kanssa. On myös tarkoituksenmukaista tarkastella viilennys- ja jäähdytystarpeita aina suunniteltaessa muita, isompia korjaushankkeita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala toteaa edelleen, että hoivakodeissa kaikilla tulisi olla helteillä mahdollisuus oleskella avoimessa viileässä tilassa ja siksi etenkin yhteistilojen viilentäminen ja jäähdytys on keskeistä. Myös lämpökuormaa vähentävien, ikkunaan kiinnitettävien aurinkosuojakalvojen hyödyntämistä tullaan selvittämään etenkin niiden tilojen ja huoneiden osalta, jotka kuumenevat kesäaikaan herkästi.

Kaupunkiympäristön toimiala toteaa edellä esitetyn lisäksi seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon tilojen lämpötilojen hallintaa ja viilennyksen järjestämismahdollisuuksia on selvitetty sosiaali- ja terveystoimen priorisoinnin perusteella vanhustenkeskuksista aloittaen. Kaupungin omistamien kohteiden viilennyksen toteutukseen on ollut varattuna kohdentamatonta määrärahaa korjausrakentamisen investointiohjelmassa vuodesta 2020 alkaen. Määrärahaa on käytetty tähän mennessä lähinnä suunnitteluun ja Korson vanhustenkeskuksen muutostöihin. Vanhustenkeskusten siirtyessä VAV Hoiva-Asunnot Oy:n omistukseen ja hyvinvointialueudistus huomioon ottaen viilennykseen tarkoitettu määrärahavaraus vähennettiin 100 000 euroon/vuosi

taloussuunnitelmavuosina 2023–2025. Valtuuston hyväksymässä investointiohjelmassa määrärahavaraus vuodelle 2022 on edelleen 500 000 euroa. Tämän lisäksi olosuhteiden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä voidaan toteuttaa kohdekohtaisilla määrärahoilla tarve- ja hankesuunnitelmien määrittämällä tavalla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja kaupunkiympäristön toimialan sekä VAV-konserni Oy:n vuoden 2022 yhteistyöneuvotteluissa on päätetty käynnistää Simonkylän vanhustenkeskuksen ja Malmiiniityn asumis- ja toimintakeskuksen tilojen viilennys- ja jäähdytysratkaisujen edistäminen. Myyrinkodin kolmannen kerroksen vanhustenkeskuksen yleistilojen viilennystä parannetaan kevään 2022 muutostöiden yhteydessä.

Kaupunkiympäristön toimialaan kuuluva toimitilajohtamisen palveluyksikkö vastaa ensisijaisesti kaupungin omistuksessa olevien tilojen olosuhteista ja niiden korjaamiseksi vaadittavista toimenpiteistä. Vastaavasti konserniyhtiöt ja ulkopuoliset kiinteistöjen omistajat vastaavat näistä asioista omistamiensa kiinteistöjen osalta. Olosuhteet ja mahdolliset korjaustarpeet arvioidaan tapauskohtaisesti. Toteutuksesta ja taloudellisista vaikutuksista päätetään kiinteistön omistajan ja käyttäjien kesken.

Lisäksi kaupunginhallitus kiirehtii ilmastoinnin kuntoon saattamista palveluyksiköissä, jotta jo kesäkuudella 2022 voidaan turvata huoneistoissa lainmukaiset lämpöolosuhteet.

Kaupunginhallitus 28.03.2022 § 17

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Antero Eerolalle ja 17 muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Käsittely:

Kaupunginhallitus täydensi valtuustoaloitevastausta lisäämällä sen loppuun:

Lisäksi kaupunginhallitus kiirehtii ilmastoinnin kuntoon saattamista palveluyksiköissä, jotta jo kesäkuudella 2022 voidaan turvata huoneistoissa lainmukaiset lämpöolosuhteet.

Päätös:

Hyväksyttiin kaupunginhallituksen täydennetty esitys.

Kaupunginvaltuusto 25.4.2022

Kaupunginhallituksen esitys:

Päätetään merkitä kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Liite:

- Allekirjoitettu Antero Eerolan ja 17 muun valtuutetun aloite viilennyksen järjestämisestä vantaalaisiin vanhusten ja vammaisten hoitokoteihin

Vantaa

Lisätiedot:

vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja Minna Lahnalampi-Lahtinen, p. 050 3121815

tilakeskusjohtaja Pekka Wallenius, p. 040 7492592

Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi.